

کوتاه پاسخی به یک پرسش تکراری:

"دانشگاه‌ها دقیقاً به چه دردی می‌خورند؟"^۱

سید ابراهیم ابطحی

استادیار دانشکده مهندسی کامپیوتر - دانشگاه صنعتی شریف

abtahi@sharif.edu

مقدمه

عزیزان پرسشگرِ دلسوز و پیگیر! در این دنیای وانفسا، جای دانشگاه نام هر نهاد و فردی را که بنظر می‌رسد رضایتی از آن یا او ندارد، به جای دانشگاه، در پرسش بالا قرار دهید و همگان را به پاسخ دهی به آن بخوانید^۲، ببینید جواب‌های به درد بخوری می‌یابید؟^۳، اگر نه، در ماهیت، ضرورت، ارزش و تأثیر این گونه پرسش‌ها (و نه پاسخ‌ها) شک کنید. شاید توصیه‌ای ساده به نویسندگان دلسوز این نوشتارهای ظاهراً طلب‌کارانه^۴، این باشد که با مرور و مطالعه سطحی یک سخنرانی یا کتاب از یکی از برپاکندگان یکی از این نهادهای آموزش دانشگاهی مورد اتهام که در عمل اعتماد جامعه را کسب کردند^۵ و طلب پاسخ همین پرسش از برخی از مدیران انتخابی ارشد منتصب، یکی از این نهادهای دانشگاهی، با یادآوری ضرورت بیان مختصر شرح حال تخصصی و اجتماعی هر یک، در پایان گفتارشان و مقایسه آنها به راحتی، می‌توانند به پاسخ قانع‌کننده‌ای برای این پرسش برسند.

اما به درد بخوری، عبارتی تأویل‌پذیر است. چه دردی؟ تا درمانی مناسب بتوان توصیه کرد. محدود سازی هدف برپایی دانشگاه‌ها با نگاهی کمینه‌گرا، به نیازهای به ظاهر جامعه و گاه صنعت ولی در واقع کسب و کار، خلط مبحث است، نیاز جهان کسب و کاری را، که خود کسب و کار بهتر می‌شناسد و می‌داند و سال‌ها است برایش نیروی انسانی با هزینه کمتر تربیت می‌کند، چرا باید وظیفه دانشگاه تلقی کرد؟ دانشگاه برای جامعه، دانش آموخته تربیت می‌کند اگر از آنها استفاده نمی‌شود و یا با تمهیداتی مثلاً در کیفیت ورودی‌های این نهادها، امکان خروجی مناسب از آنها

۱ - با اشاره به مطلبی با همین عنوان که در تاریخ ۸ مهرماه ۱۴۰۰ در کانال تلگرامی انجمن آموزش مهندسی ایران درج شده و در شبکه‌های اجتماعی به شکل گسترده نشر و مشابه آن هر از گاه، طلب‌کارانه در جامعه نشر می‌شود.

۲ - که در جهان کنونی تعداد آنها الا ماشاءالله بنظر می‌رسند.

۳ - به خصوص به واژه دقیقاً در پرسش توجه کنید.

۴ - ظاهراً از دانشگاهیان.

۵ - مثلاً زنده یاد دکتر مجتهدی.

سلب می‌شود و یا برای خروجی‌های توانا بازار کار مناسب کمتر موجود است و یا معلم‌های دانشگاهی در مواردی با مدرس‌ها جایگزین شده‌اند، این چه ربط مستقیمی به نهاد دانشگاه دارد؟

در جهان بنظر می‌رسد مسئله با اتفاقی در ایالات متحده امریکا جدی شد، که بعد از سر باز زدن دانشگاه‌ها از مشارکت در پروژه جنگ ستاره‌ها و تبعات آن که به خلع یک جانبه پیوندهای پیشین صنعت با دانشگاه انجامید، دانشگاهی که سرکشی کرد و نخواست آلت دست نهادهای ظاهراً حافظ آسایش جامعه شود و راهبردهای اطلاق جنگ زورمداران را در قالب بازی‌های رایانه‌ای شبیه‌سازی کند، تنبیه و به خود واگذار شد. سپس نهادهای پژوهشی در دل شرکت‌های بزرگ با هزینه اینان پا گرفت و مضحکه ارتقا به ازای مقاله در دانشگاه‌ها، ابزار اتلاف وقت و کاهش اثربخشی دانشگاهیان و طلب کاری همیشگی از آنان شد. اگر امروز نهادهای کهن آموزشی جهان به جبر زمانه منفعت طلب و جو غالب کسب و کارانه، در پیکره‌های دانشی^۱ دروس همه رشته‌ها توصیه به درج مفاهیم کسب و کاری می‌کنند، دانشگاهیان با این توصیه نادرست اما ظاهراً خیر و منفعت عام اندیشانه چه کنند؟ اگر هیأت‌های علمی، مستمر باید دنبال صنعت برای گرفتن پروژه و کمک هزینه پژوهشی^۲ هر ترم، بدون تا قرارداد آموزشی شان لغو نشود و فرصت پژوهش در آموزش کمتر دارند، مقصردند؟

اگر در کشور با اهداف ظاهراً غیر فرهنگی، تعداد دانشگاه‌ها به اعداد حیرت آور رسیده و برای برخی حتی، کمتر دانشجوی متقاضی موجود است؟ اگر مضحکه کنکور با اجرای پاسخ‌های شیر یا خطی ادامه دارد، دانشگاهیان چه جرم ناکرده‌ای را باید پاسخ دهند؟ غلبه ساختار اداری بر آموزشی در برخی از دانشگاه‌ها گناه دانشگاهیان است؟ این مدعیان چه خبر از فشار طاقت فرسا و گاه ناجوانمردانه کاری دانشگاهیان برای پژوهش و آموزش همزمان با تعداد دانشجویانی که کمتر در مورد تعداد مناسب آنها از ایشان نظرخواهی موثر می‌شود، دارند؟ دانشگاه‌هایی که ابزار فناورانه آنها، در بسیاری موارد از مرز استهلاک گذشته است.

بدیهی است منظور از دانشگاهی، فردی واجد شرایط معلمی دانشگاه است که با درآمدی تا یک سوم درآمد شغل مشابه حرفه‌ای در جهان و بسیار کمتر در کشور، حافظ گسترش علم و تلاش‌گر تحقق کاهش نابرابری‌های اجتماعی برای توسعه پایدار جهان است.

این لطیفه می‌تواند شیرینی این بحث به ظاهر تلخ باشد که دانشگاه‌ها حداقل به این درد می‌خورند که دائم از آنها بپرسیم به چه درد می‌خورند! یعنی هنوز از آنها قطع امید نشده است. پس درود بر پرسش‌گرانی که مستمراً دل می‌سوزانند، هرچند شاید معلول را به جای علت می‌نشانند.

^۱ - BOK : Body Of Knowledge

^۲ - Grant